

Рябой Ю.О.

*старший викладач,
Миколаївський національний університет
імені В.О. Сухомлинського*

ПРОЯВ ПОЛІТИЧНОЇ ПЛЮРАЛІЗАЦІЇ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ НА ПРИКЛАДІ ЕЛЕКТОРАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ 1991-2015 РОКІВ

Соціологічні дослідження 1991 року, що аналізував у своїй роботі Є. Головаха, довели, що припущення про досить високий рівень цікавості наших співвітчизників до політики та їх можливостей участі в цій сфері не більше, ніж стереотип [1, с. 33]. У 1991 році, коли вирішувалася доля СРСР і незалежності України, значну увагу політиці в пресі й телепередачах приділяли лише 31-32% опитаних. Показово те, що хоча проект союзного договору уважно прочитали лише 9% опитаних, проте свого ставлення до необхідності підписання цього документа не змогли висловити 41% респондентів [1, с. 20-22, 30, 56].

Таким чином, описані показники демонструють невисокий рівень політичної зацікавленості та компетентності громадян України на початковому етапі здобуття незалежності.

Протягом наступних років кількість українців, які заявляли про свій інтерес до політики, зростала: якщо у 1994 р. цікавилися політикою 72,3% опитаних (не цікавилися – 27,2%), то у 2004 р. політикою цікавилися вже 79,0% опитаних (не цікавилися – 20,8%). Зростання інтересу до політики дещо позначилося й на кількості громадян, які вважали себе достатньо компетентними, щоб визначитися з найбільш близькою для них політичною течією: з 42,5% у 1994 р. їх кількість зросла до 53,9% у 2004 р [1, с. 9-10].

Із показниками зацікавленості політикою та компетентності у даній сфері тісно пов'язується такий фактор, як рівень довіри громадян до політичних інститутів: органів державної влади, місцевого самоврядування, політичних партій, а також окремих лідерів. Так, соціологічні опитування засвідчили, що у 1991 р. довіра населення України до органів влади була вкрай низькою. Про рівень довіри до політиків свідчить і те, що 70% опитаних підсумували, що «політикам ніколи не можна повністю довіряти» [6, с. 29]. Значне зростання рівня довіри населення до політичних інститутів України спостерігався після президентських виборів та «помаранчевої революції» 2004 року. Соцопитування, проведене фондом «Демократичні ініціативи» і Київським міжнародним інститутом соціології через кілька місяців після тих подій, у березні 2005 р., показало рекордний рівень довіри: Президентові повністю і скоріше довіряли 60,4% опитаних (зовсім і скоріше не довіряли 17,1%), уряду довіряли 52,2% (не довіряли 18,5%), парламенту довіряли 40,2% (не довіряли 27,5%), політичним партіям довіряли 19,0% (не довіряли 36,0%) [4, с. 44]. Демократичні ініціативи» та Київським міжнародним інститутом соціології у вересні 2005 р., зафіксувало традиційне для громадян України переважання

недовіри до органів влади над довірою до них. Рівень довіри до Президента знизився до 33,4% (повністю і переважно довіряли), рівень недовіри зріс до 41,0% (зовсім і переважно не довіряли); уряду довіряли 26,6%, не довіряли 49,4%; парламенту довіряли 18,7%, не довіряли 47,1%; місцевим радам і держадміністраціям довіряли відповідно 25,4% і 24,9%, не довіряли 41,0% і 40,4% опитаних відповідно. [4, с. 44]. Протягом наступних років переконаність населення і віра у власні сили та можливості чинити вплив на розгортання й перебіг політичних процесів майже не змінилася. Кількість тих, хто вважав, що вони могли б реально протидіяти рішенню уряду, яке обмежувало їх права, у 2004 р. становила 6,2% опитаних (майже стільки ж, як у 1991 р.); 69,0% були переконані, що вони нічого не могли б вдіяти. Співвідношення оптимістів і песимістів дещо змінювалося, якщо справа стосувалася необхідності протестувати проти дій не центральної, а місцевої влади: у такому випадку 13,3% вважали, що могли б щось зробити, 54,9% вважали, що не могли б. При цьому лише 22,2% опитаних вважали досить ймовірними масові виступи населення проти падіння рівня життя і на захист своїх прав; 28,0% висловили готовність взяти особисту участь у таких заходах [6, с. 34]. Після президентських виборів 2004 року («помаранчевої революції») ситуація певним чином змінилася на краще, але не суттєво. Соціологічне опитування, що проводилося фондом «Демократичні ініціативи» та установою «Український соціологічний сервіс», ілюструє, що у червні 2006 року більшість громадян все ще не задоволені тим, як функціонує демократія в Україні: що вони цілком і переважно не задоволені заявили 61,3% опитаних, повністю і переважно задоволених було 29,2%. За шкалою, де «1» означає повністю диктаторський режим, а «10» – повністю демократичний, опитані виставили Україні середню оцінку «5,5» [1, с. 30]. Такі показники, водночас, не демонструють, що населення переконано повірило в перемогу демократичних цінностей.

Слід зауважити, що людина може виявляти цікавість до політики, бути компетентною в даній сфері, вірити в свої сили, проте, поряд із цим, залишатися лише стороннім спостерігачем. З іншого боку, у будь-якому суспільстві існують люди, які зовсім не переймаються політикою, проте вважають своїм обов'язком регулярно відвідувати виборчі дільниці. Таким чином, як свідчать результати соціологічних опитувань, проведених наприкінці 1991 року, тільки 5% населення України було членами політичних партій і громадсько-політичних рухів, 3% брали участь у мітингах, 2% відвідували партійні збори. Найбільшою популярністю користувалися спортивні товариства, в яких брали участь 11% опитаних. При цьому, 70% опитаних повідомили, що вони не входять до жодних громадських організацій [5, с. 23, 25]. Події листопаду 2013 – лютого 2014 років, які отримали назву Революція гідності, створили підґрунтя для зростання ролі громадян як безпосередніх суб'єктів політичного процесу та створенню принципово-нового шляху розвитку політичного плюралізму на теренах України.

Наступний важливий етап відбувся 21-22 лютого 2014 р. рішенням Верховної Ради VII скликання в Україні була відновлена дія положень Конституції в редакції 2004 р., які передбачали парламентсько-президентську

модель організації державної влади. Внаслідок зміни влади відбулося політичне переформатування Парламенту – створена коаліція «Європейський вибір». Головою Верховної Ради та, відповідно до Конституції, виконуючим обов'язки Президента став один з лідерів «Батьківщини» О. Турчинов. Уряд очолив А. Яценюк (на той момент – представник «Батьківщини»).

Верховна Рада прийняла рішення про проведення 25 травня 2014 р. позачергових виборів Президента України, місцевих виборів у м. Києві та низці інших міст і регіонів.

Президентська кампанія розгорталась у надзвичайних обставинах, на фоні конфлікту у Криму та активізації сепаратистських рухів на Півдні і Сході України. У виборах взяли участь 21 кандидат, основна боротьба тривала між кандидатами П. Порошенком та Ю. Тимошенко. У результаті Петро Порошенко переміг у першому турі. У більшості областей України Петро Порошенко отримав більше 50% голосів виборців, а в одинадцяти областях за нього проголосувало більше 60% [7].

Що стосується парламентських виборів 2014 року, то вибори до Верховної Ради відбувалися за виборчим законом 2011 р., з мажоритарно-пропорційною виборчою системою у співвідношенні 50/50 і виборчим бар'єром 5%. Вибори не проводилися в АР Крим, тимчасово окупованої Росією, і на територіях Донецької і Луганської областей, контрольованих терористами. В одномандатних округах вибори проводились у 198 з 225 округів, до списків було внесено близько 30,5 млн. виборців. У виборах за партійними списками взяли участь 29 партій. Громадська думка щодо парламентських виборів була наступною. У виборах Верховної Ради мав намір взяти участь 65% населення. Найбільший відсоток тих, хто висловив готовність взяти участь у голосуванні, – у Західному (88%) та Центральному (76%) регіонах, істотно менша готовність до участі у виборах – у Південному (57%) та Східному (59%) регіонах, а на Донбасі – лише 23.5% жителів. Порівняно з виборами 2012 року, більш ніж удвічі зменшився відсоток тих, хто пояснював свою відмову від участі у виборах недовірою до чесності проведення виборів (з 25% до 13%), зменшилася і кількість тих, кого взагалі не цікавить політика (з 16% до 10%). Напередодні виборів-2014 43% населення схильні були вважати, що вибори зможуть поліпшити ситуацію в Україні, 32% вважають, що вибори нічого не змінять, а 7% упевнені, що вибори лише погіршать ситуацію [3].

У цілому ж вибори зафіксували нову розстановку політичних сил у країні, зокрема:

- орієнтація на європейську інтеграцію стала «мейнстрімом» партійно-політичного середовища: всі кандидати, які посіли найвищі позиції за результатами виборів, представляли проєвропейську частину політичного спектру;

- втратила підтримку колишня «партія влади» – Партія регіонів, а також КПУ (не досяг успіху жоден із кандидатів, пов'язаних з попереднім режимом);

- суспільство не підтримало політичні сили, що позиціонують себе як праворадикальні (ВО «Свобода», «Правий сектор»);

– партія «Удар» втратила претензії на лідерські позиції. Це сталося через відмову її лідера В. Кличка брати участь у президентських виборах, що не могло бути компенсовано його перемогою на виборах міського голови Києва.

Головними підсумками парламентських виборів вважають:

– завершення процесу оновлення вищих владних інститутів, започаткованого після перемоги Революції гідності 2013-2014 рр.;

– значне кількісне та якісне оновлення Парламенту. 236 з 422 обраних депутатів були обрані вперше, до виборчих списків партій активно залучалися «нові обличчя» – учасники АТО, громадські активісти, волонтери, журналісти;

– зменшення рівня представництва основних ФПГ та, відповідно, їх впливу на діяльність Парламенту;

– формування коаліції з проєвропейських політичних сил; чисельний склад коаліції, здатний забезпечити її стабільне функціонування; наявність можливостей для створення конституційної більшості;

– закріплення «лідерського» характеру більшості провідних політичних партій;

– втрата політичними спадкоємцями Партії регіонів монополії на представництво інтересів виборців Півдня і Сходу України;

– зменшення рівня представництва в Парламенті крайніх політичних сил – як лівих, так і правих [8]. У 2015 році відбулись вибори на місцевому рівні. Попри всі недоліки в законодавчому та організаційному забезпеченні, президентські та парламентські вибори 2014 року в Україні знаменували собою перемогу тих політичних сил, які називали себе «післямайданними». Слід також звернути увагу на аналітику місцевих виборів 2015 в Україні, яку надали іноземні медіа. Так, британське видання Open Demosgasy стверджує, що ці вибори не можуть нічого змінити, бо оновлення, яке наче б то відбулося у місцевих осередках партій, насправді є лише ширмою для подальшого політиканства та розквіту корупції. Немає оновлення еліт, немає нових облич, немає нових підходів і немає бачення майбутнього. У списках більшості партій присутні ті, проти яких люди протестували, кого вони вважають корупціонерами і бандитами. Американське видання Foreign Policy беззаперечно пов'язує місцеві вибори з можливістю подальшого проведення реформ. Журналісти видання вважають, що саме ці вибори мали стати показником того, чи дійсно країна готова до реформ, чи знов скотиться у популізм [2]

Список використаних джерел:

1. Головаха Є. Основные этапы и тенденции трансформации украинского общества: от перестройки до «оранжевой революции» / Е. Головаха, Н. Паніна // Социология: теория, методы, маркетинг. – 2006. – № 3. – С. 32–51.
2. Гранчак Т., Рудь І. Місцеві виборів 2015: попередні результати / Т. Гранчак, І. Рудь // Резонанс. – 2015. – № 76. – С. 4-18 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://nbuviar.gov.ua/images/rezonans/2015/rez76.pdf>
3. Громадська думка населення України: парламентські вибори-2014, вересень [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.dif.org.ua/ua/polls/2014_polls/gromads-2014_-veresen-.htm

4. Гринюк Р. Правова держава і демократія: питання взаємодії та взаємозв'язку / Р. Гринюк // Право України. – 2010. – № 7. – С. 43–50.
5. Кіслова О. С. Політична культура молоді / О. С. Кіслова // Гілея. – 2011. – Вип. 45. – С. 4.
6. Позняк Д. Рефлексивні механізми свідомості виборців / Д. Позняк // Соціальна психологія. – 2004. – № 3(5). – С. 22–38.
7. Порошенко набрав більше 50% у переважній більшості областей – екзит-пол 25 травня 2014 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://tsn.ua/vybory-2014/vybory-prezidenta/poroshenko-nabrav-bilshe-50-u-perevazhniy-bilshosti-oblastey-ekzit-pol-351391.html>
8. Україна-2014: рік тяжких випробувань. – К.: Центр Разумкова, 2015. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.razumkov.org.ua/upload/Pidsumky_2014_2015_A4_fnl.p

Сіра О.В.

аспірант,

*Одеський національний університет
імені І.І. Мечникова*

МОЖЛИВІ МОДЕЛІ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОЇ СТРАТЕГІЇ КОРЕЇ ПІСЛЯ ОБ'ЄДНАННЯ

Після виступу Президента Республіки Корея (РК) Пак Кин Хе в німецькому місті Дрезден два роки тому в березні 2014 р., питання об'єднання Корейського півострова знову перейшло в активну дискусійну площину, викликавши певний резонанс серед експертів і дослідників, які займаються даною проблематикою [2]. Звичайно ж, цей резонанс – не щось нове в історії даного питання. Наприклад, після успішної реалізації німецької моделі об'єднання, експерти почали дискутувати стосовно корейської уніфікації, спираючись вже не на абсолютній військовій перемоги однієї сторони над іншою (як це було в роки біполярного протистояння); після об'єднання Німеччини, дане явище розглядалося скоріше з точки зору економічного і політичного поглинання однієї сторони іншою. Однак особливе місце в науково-дослідницькому середовищі займає проблема моделювання подальшого розвитку ситуації на Корейському півострові після самого факту об'єднання, адже майбутнє після настільки обговорюваного й багатьма бажаного воз'єднання на сьогоднішній день бачиться доволі примарно.

Якщо все ж таки спробувати змоделювати ситуацію, в якій території Півночі Корейського півострова буде поглинена Півднем, можна припустити три найбільш ймовірних, на думку автора, шляхи розвитку подій на півострові (стратегічні альтернативи, які з'являться перед урядом об'єднаної Кореї): (1) по-перше – продовження тісної співпраці зі США; (2) по-друге – перетворення на незалежного регіонального актора з можливою перспективою майбутнього лідерства в системі; (3) по-третє – зближення і тісне співробітництво з КНР. Потрібно відзначити, що багатостороння угода в сфері безпеки, тим паче ефективні механізми колективної безпеки навряд чи будуть